

2. Protocolul adițional al Convenției-cadru europene privind cooperarea transfrontaliera a colectivităților sau autorităților teritoriale // Tratatе internaționale, Vol. 28, 2001, p. 88.

3. Săgeată R. Cross-Border Co-Operation Euro-Regions at the European Union Eastern Frontier within the Context of Romania's Accession to the Schengen Area. In: Geographica Pannonica, Volume 15, Issue 4, 2011, p. 127-135.

4. Tudor Fl. Projects, Policies and Networks for the Danube Region. Case Study: Romania - Moldova-Ukraine (Lower Danube Euroregion). In: Public Administration & Regional Studies, No.2 (14), 2014, p.15-24.

5. Блажко В. Трансграничне сотрудничество как механизм евроинтеграции стран (на примере еврорегионов „Верхний Прут” и „Нижний Дунай” Республики Молдова) // Revista de Filosofie, Sociologie și Științe Politice, nr. 2 (173), 2017, p. 46-56

МАРЕНА Т.В.,

к.е.н., доцент

доцент кафедри економіки

та міжнародних економічних відносин

Маріупольського державного університету

(Україна)

ФІНАНСОВІ АСПЕКТИ РОЗВИТКУ МІЖРЕГІОНАЛЬНОГО СПІВРОБІТНИЦТВА

Зростаючі потреби у ефективному використанні економічного потенціалу регіонів, прагнення досягти високого рівня їх економічної незалежності та стабільності актуалізують питання розвитку міжрегіонального співробітництва – як внутрішньодержавного, так і міжнародного. Встановлення та поглиблення міжрегіональних економічних зв'язків має спиратися на створені у країнах та їх інтеграційних об'єднаннях фінансові умови та механізми, що забезпечуватимуть потреби розвитку регіонів відповідного рівня.

Беручи до уваги багатогранність фінансових аспектів міжрегіонального співробітництва, необхідно розрізняти:

- співробітництво у фінансовій сфері (зокрема, у валютній, грошово-кредитній, банківській, страховій та інших сферах);

- фінансові умови та систему фінансового забезпечення розвитку міжрегіонального співробітництва.

У свою чергу, враховуючи те, що суб'єкти міжрегіонального співробітництва можуть належати до різних таксономічних регіональних рівнів (внутрішньодержавного, державного та наднаціонального) [1, с.66], фінансова складова розвитку міжрегіонального співробітництва може охоплювати:

- співробітництво у фінансовій сфері на внутрішньодержавному рівні (між мікро- та мезорегіонами);

- співробітництво у фінансовій сфері на державному та наднаціональному рівнях (між макро- та мегарегіонами).

На внутрішньодержавному рівні міжрегіональне співробітництво переважно розвивається у напрямі співпраці у виробничій, торговельній, інфраструктурній, інноваційній, освітньо-науковій, туристичній сферах. Відтак, фінансові аспекти такої міжрегіональної співпраці на внутрішньодержавному рівні зводяться, передусім, до формування системи фінансового забезпечення реалізації міжрегіональних проектів.

Фінансове забезпечення міжрегіонального співробітництва включає різноманітні форми та джерела фінансування міжрегіональних проектів. Зокрема, Копилук О. зазначає, що «основою фінансового забезпечення транскордонного співробітництва є наявні та потенційні фінансові ресурси, які є достатньо диверсифікованими, залучаються із різних джерел фінансування, характеризуються різноманітними формами та принципами акумуляції» [2]. Софішенко І. трактує систему фінансового забезпечення більш широко, зокрема, розглядаючи її (в контексті функціонування євро регіонів) як «сукупність методів та форм фінансування, фінансових важелів впливу на учасників євро регіонів, джерел надходження коштів для забезпечення життєдіяльності євро регіону як економічного простору» [3]. При цьому з точки зору специфіки фінансування серед джерел формування фінансових ресурсів, призначених для фінансування міжрегіональних проектів, виокремлено офіційні (кошти державних та місцевих бюджетів, кошти Європейського Союзу тощо) та приватні джерела (кошти суб'єктів господарювання, неурядових організацій), а серед механізмів фінансового забезпечення виділено бюджетне фінансування, проектне фінансування, позики, гранти [3]. Інші автори розширюють перелік джерел фінансування міжрегіональних проектів, розподіляючи їх на наступні: кошти державного бюджету, кошти місцевих бюджетів, міжнародна допомога, кредитні ресурси міжнародних організацій, цільові банківські кредити, ресурси суб'єктів економіки [2, 4].

На нашу думку, фінансові аспекти міжрегіонального співробітництва на внутрішньодержавному рівні мають розглядатися через призму створення у державі відповідних фінансових умов реалізації міжрегіональних, у тому числі, транскордонних проектів. Такі умови, крім системи фінансового забезпечення реалізації міжрегіональних проектів, включають також загальне макроекономічне фінансове середовище, у якому функціонують мікро- та мезорегіони. Зазначені фінансові умови формують стабільне або нестабільне фінансово-економічне середовище (рівень інфляції у країні, рівень процентної ставки, стабільність валютних курсів тощо), можуть виступати як стимулюючі (зниження рівня оподаткування, «податкові канікули», пільгове

фінансування тощо) або дестимулюючі (велике податкове навантаження, ускладнена бюрократична система отримання фінансування і т.і.) чинники розвитку міжрегіонального співробітництва.

На державному та наднаціональному рівнях фінансові аспекти співробітництва між макро- та мегарегіонами, крім безпосередньо створених на відповідних рівнях умов фінансового середовища, також охоплюють співпрацю з широкого переліку фінансових питань. У цьому контексті в залежності від глибини інтеграційної взаємодії між регіонами відповідного рівня міжрегіональне співробітництво у фінансовій сфері може приймати наступні форми:

- двосторонніх угод з окремих питань фінансової співпраці;
- регіональної валютно-фінансової інтеграції, результатом якої стає створення регіональних валютних зон;
- створення регіональних фінансових механізмів (ініціатив);
- співробітництва на рівні міжнародних фінансово-кредитних установ;
- глобальних механізмів забезпечення фінансової стабільності.

Базовою та найпростішою формою фінансового співробітництва між макрорегіонами є співпраця з окремих питань проведення монетарної, валютної, кредитної, інвестиційної політики, функціонування банківської системи, фондового, страхового ринків тощо. Таке співробітництво, як правило, оформлюється двосторонніми міждержавними угодами, які можуть передбачати: надання фінансування у формі фінансової допомоги, грантів, пільгових кредитів; узгодження конкретного напрямку фінансової політики; координацію окремих її інструментів, зокрема, узгодженого регулювання процентних ставок, спільної девальвації або ревальвації національних валют, встановлення єдиних обмежень на фінансові операції тощо.

Традиційною багатосторонньою формою міжрегіональної фінансової співпраці є співробітництво на рівні міжнародних фінансово-кредитних установ, які особливо важливу роль відіграють при вирішенні фінансових проблем країн, що розвиваються. Сьогодні у світі сформувалася розгалужена система таких інституцій, яка включає: міжнародні фінансово-кредитні організації широкого профілю, які розробляють рекомендації щодо удосконалення фінансової, монетарної, кредитної та валютної політики країн-членів (Міжнародний валютний фонд, група Світового банку); міжнародні організації, які розробляють стандарти банківської діяльності та нагляду, встановлюють вимоги щодо прозорості фінансових операцій (Банк міжнародних розрахунків, Базельський комітет з питань банківського нагляду, Група розробки фінансових заходів боротьби з відмиванням «брудних» грошей); міжнародні установи, які розробляють стандарти бухгалтерського обліку та аудиту у сфері фінансової діяльності (Рада з міжнародних стандартів бухгалтерського обліку, Міжнародна федерація бухгалтерів); міжнародні інституції, сфера діяльності яких має галузеву спрямованість (Міжнародна асоціація органів нагляду за страховою діяльністю, Міжнародна організація комісій з цінних паперів, Базельський комітет з платіжних систем і розрахунків, Постійний комітет із євровалют тощо).

Необхідність розвитку міжрегіонального співробітництва у формі створення глобальних механізмів забезпечення фінансової стабільності актуалізувалася у зв'язку із загостренням проблеми фінансової стабільності, зростанням частоти, ймовірності настання та масштабів прояву фінансових криз на національному, регіональному та глобальному рівнях. У результаті створено глобальні ініціативи, діяльність яких спрямована на укріплення світової фінансової архітектури та досягнення глобальної фінансової стабільності. Так, з кінця 90-х рр. функціонує Велика двадцятка (G-20), а з 2008 р. – Рада з фінансової стабільності.

Останнім часом в умовах інтенсифікації процесів регіональної інтеграції швидкими темпами розвивається міжрегіональне інтеграційне співробітництво у валютно-фінансовій сфері, у результаті чого у світі формуються регіональні валютні зони. Крім того, на рівні регіонів світового господарства глобальна криза активізувала створення регіональних фінансових ініціатив – міждержавних механізмів з фінансової стабілізації. Зазначені валютно-фінансові утворення є відносно новими формами прояву процесів регіоналізації. З урахуванням поглиблення та поширення процесів регіональної інтеграції, з одного боку, та підвищення ступеня нестабільності світового фінансового середовища, з іншого боку, роль та значення вказаних напрямів міжрегіонального співробітництва макро- та мегарегіонів у фінансовій сфері з часом зростатиме.

Таким чином, фінансові аспекти міжрегіонального співробітництва можна розглядати як систему, яка включає, з одного боку, фінансові умови та фінансове забезпечення реалізації міжрегіональних проєктів, а з іншого – конкретні напрямки співробітництва у фінансовій сфері (з питань функціонування валютної, грошової, банківської системи, розвитку фондового, страхового, кредитного та інших сегментів фінансового ринку). Специфіка зазначених фінансових складових міжрегіональної співпраці у кожному конкретному випадку визначається приналежністю регіонів – суб'єктів співробітництва до різних таксономічних регіональних рівнів.

Література:

1. Булатова О.В. Регіональна складова глобальних інтеграційних процесів: [монографія] / О.В. Булатова. – Донецьк: Дон НУ, 2012. – 368 с.

2. Копилук О. Застосування комплексного підходу до формування системи фінансового забезпечення транскордонного співробітництва / О. Копилук, П. Куцаб // Формування ринкових відносин в Україні. – 2016. - № 4. – С. 77-81.

3. Софіщенко І.Я. Проблеми фінансового забезпечення транскордонного співробітництва в євро регіоні / І.Я. Софіщенко. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://euroregion2013.blogspot.com/2013/04/blog-post_807.html

4. Тропіна В.Б. Фінансове забезпечення транскордонного співробітництва в Україні / В.Б. Тропіна // Науковий вісник Чернігівського державного інституту економіки і управління. – 2014. - № 2 (22). – С. 75-80.

НІКОЛЕНКО Т.І.,
к.е.н., доцент кафедри економіки
та міжнародних економічних відносин
Маріупольського державного університету
(Україна)

РОЗВИТОК НАЦІОНАЛЬНОЇ ІННОВАЦІЙНОЇ СИСТЕМИ УКРАЇНИ В УМОВАХ МІЖРЕГІОНАЛЬНОГО СПІВРОБІТНИЦТВА

В останні десятиріччя у світі відбувся перехід від статичних і динамічних конкурентних переваг до інноваційних, досягнення яких перш за все пов'язане з переходом країн на інноваційний шлях з метою досягнення якісно нового рівня соціально-економічного розвитку. Місце країни в міжнародному співтоваристві все більш визначається станом освіти, обсягами використання досягнень науки й техніки, ефективністю інтеграції факторів виробництва, капіталу, інформаційних та інтелектуальних ресурсів. [2]

Враховуючи той факт, що інновації та інноваційні процеси перетворилися на стратегічний фактор економічного розвитку, можна зазначити, що саме ці процеси і стали каталізатором у формуванні національних інноваційних систем розвинених країн, а згодом і у формуванні національних моделей інноваційних систем інших держав, залежно від їх національних особливостей соціально-економічного розвитку і наявного економічного потенціалу

Слід відмітити, що в Україні тільки розпочався процес формування національної інноваційної системи і поки що функціонують лише окремі її елементи, зв'язки між якими слабкі. Тому для зростання національної конкурентоспроможності України необхідна постійна спрямованість її економіки на пошук, здійснення і впровадження нововведень, тобто, на інноваційний шлях розвитку, адже існує пряма залежність між конкурентними перевагами національної економіки та її спроможністю впроваджувати інновації.

В умовах активного впливу міжрегіонального співробітництва та євроінтеграційної спрямованості економічного розвитку, Україна за рівнем конкурентоспроможності перебуває на середніх позиціях у розвитку інновацій. [6] та володіє достатньо високим інноваційним потенціалом.

Варто констатувати, що інноваційний розвиток національної економіки за своєю суттю передбачає функціонування економіки країни в режимі національної інноваційної системи. У свою чергу, підвищення конкурентоспроможності залежить від стану розвитку національної інноваційної системи, а саме від технологічної модернізації національної економіки, підвищення рівня інноваційної активності товаровиробників, виробництва інноваційної продукції, застосування передових технологій і методів управління господарською діяльністю для покращання добробуту людини та забезпечення стабільного економічного розвитку.

Одним з найважливіших складників науково-технічного потенціалу є наукові кадри. За даними досліджень проведених ООН на початку XXI століття, Україна посідала одне з перших місць у світі за кількістю наукових співробітників. Але, незважаючи на те, що у міжнародних рейтингах Україна лідирує за рівнем освіти, а Глобальний індекс інновацій позитивно оцінює потенціал України щодо інноваційного розвитку, чисельність фахівців, що виконують науково-технічні роботи в країні мають тенденцію стабільного зниження, що підтверджують дані Державної служби статистики України (рис.1), згідно з якими з початку незалежності кількість організацій, які виконують наукові дослідження скоротилась майже на 30% та на кінець 2016р. становила 972 організації. Чисельність науковців за той самий період скоротилась на 78,4%, половина цього падіння (36,2%) приходить на останні 10 років (з 100245 у 2007 році до 63864 осіб у 2016 році).

Вимір продуктивності інноваційної діяльності в Україні, який можна оцінити за допомогою показників виконаних наукових та науково-технічних робіт та реалізованої інноваційної продукції, також демонструє негативну тенденцію. Аналіз показників виконаних наукових та науково-технічних робіт, а також їх питомої ваги у ВВП засвідчує, що навіть при зростаючих обсягах виконаних наукових та науково-технічних робіт (за останні 10 років обсяг зріс на 7256,4 млн. грн.), їх питома вага у ВВП постійно знижується (з 0,98% у 2007 р. до 0,64% у 2016 р.). Це дає підстави стверджувати, що обсяг виконаних наукових та науково-технічних робіт не є впливовим фактором збільшення ВВП України. [1]

За розрахунками, питома вага загального обсягу витрат у ВВП становила 0,48%, у тому числі за